

УДК 316.42
UDC 316.42

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Носаченко І.М., кандидат педагогічних наук, Бориспільський інститут муніципального менеджменту при МАУП, Бориспіль, Україна

Носаченко Ю.С., кандидат економічних наук, Національний транспортний університет, Київ, Україна

MODERN PROBLEMS SOCIAL PROTECTION IN UKRAINE

Nosachenko I.M., candidate of pedagogical sciences, Borispil Institute of Municipal Management in AIDP, Borispil, Ukraine

Nosachenko Yu. S., candidate of economic sciences, National Transport University, Kyiv, Ukraine

СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ НАСЕЛЕНИЯ В УКРАИНЕ

Носаченко И.М., кандидат педагогических наук, Бориспольский институт муниципального менеджмента при МАУП, Борисполь, Украина

Носаченко Ю.С., кандидат экономических наук, Национальный транспортный университет, Киев, Украина

Постановка проблеми. Формування сучасних систем соціального захисту населення є однією із найважливіших проблем сучасності, пріоритетне завдання багатьох держав. Ринкові трансформації, що розпочалися наприкінці 80-х – на початку 90-х років ХХ ст., не лише відродили цю проблему, а й зробили її найбільш болючішою для сучасного українського суспільства.

Прагнення України увійти у Європейську співдружність країн та у Європейський союз неможливе без створення системи правових, економічних, організаційних та інших заходів державних і недержавних установ та організацій, що впливають та сприяють підтриманню соціальної стабільності в суспільстві, створення умов для зростання добробуту населення, забезпечення належного рівня та якості життя населення.

Наявність дієвої, ефективної системи соціального захисту – це свідчення рівня розвитку держави, його відповідності вимогам часу. Чим вищий рівень життя членів суспільства, тим більш розвинутим може вважатися суспільство.

Наприкінці 80-х – на початку 90-х років питання соціальної диференціації та зубожіння населення, його соціального захисту стали об'єктом уваги зарубіжних та вітчизняних економістів. Соціологи, економісти та політологи, які досліджували причини, наслідки і шляхи подолання бідності, пропонували власні методики її вимірювання, намагалися обґрунтувати особливості формування нової соціальної структури українського суспільства.

З європейських дослідників цієї проблематики відзначимо передусім таких як К. Оппенгейм, Л. Харкер, Е. Гідденс, О.Льюїс, А.Аткінсон, які вивчають особливості прояву сучасної бідності, її причини, соціальні аспекти, масштаби і наслідки.

З українських дослідників цим питанням присвятили свої праці Е. М. Лібанова, Л. М. Черненко, В. М. Новікова, А. Ф. Ревенко, Ю.І. Сасенко, С. Башкірова, В.Броницька, О. Васильєва, О. Крикун, М. Міщенко, С. Полякова, Л. Шевченко, В. Шишкіна, В. Юрчишина і інші. Проте, проблема покращення соціального захисту населення в сучасних умовах України потребує подальшого вивчення й відповідного реагування як з боку держави, так і суспільства в цілому.

Мета роботи. Дослідження нерівності та бідності населення у світі та в Україні, зокрема, а також визначення шляхів покращення сучасної системи соціального захисту та соціальної безпеки населення, удосконалення державної економічної політики щодо подолання бідності в Україні.

Основна частина. Бідність існує в кожній країні світу, навіть в багатих та соціально розвинutih суспільствах. Поняття «бідність» використовують для різних соціально- економічних ситуацій та

окреслюють ним багато соціально-економічних проблем. Проте чіткого визначення в сучасній науці цього поняття досі не існує.

Уперше явище бідності сформулювали представники класичної політекономії, зокрема А.Сміт, який виявив відносну природу бідності між соціальними стандартами та матеріальними здібностями, вважав, що бідність є наслідком індустріального розвитку [6, с. 68].

Класики марксизму під бідністю розуміли відсутність засобів виробництва у тих, хто своєю працею сприяє накопиченню багатства. Виділяються два типи бідності: абсолютна (зниження життєвого рівня порівняно з попереднім періодом) та відносна (коли частка національного доходу зростає при одночасному зменшенні частки робочого класу).

Взагалі в науковій літературі переважають дві концепції бідності, з яких і випливає характер її визначень. Перша виходить з того, що бідність – категорія абсолютна. Існує певний набір благ, що забезпечують першочергові фізіологічні потреби людини. Їх набір і вартісна оцінка визначають межу абсолютної бідності. Отже, бідність за абсолютною концепцією – це неможливість одержувати доходи, необхідні для забезпечення мінімальних життєвих потреб.

Інші виходять з поняття граничного споживання. Бідність – це такий рівень доходів, який не дозволяє індивідуві дотримуватися мінімального рівня споживання для задоволення соціальних і фізіологічних потреб.

Відносна концепція визначає бідність як недостатній обсяг доходів порівняно з іншими членами суспільства. Прибічники цієї концепції зазначають, що вибір еталону бідності через прожитковий мінімум або межу бідності породжує проблеми та пропонують використовувати дані витрат з урахуванням середніх норм, стандартів споживання в суспільстві.

Сучасна соціально-економічна теорія трактує бідність як багатоаспектне явище, розрізняючи такі її форми: об'єктивна та суб'єктивна; абсолютна та відносна; тимчасова та застійна. Об'єктивна бідність визначається за прийнятими в країні критеріями доходу та можливістю досягнення матеріальних і духовних благ. Суб'єктивна бідність визначається самооцінкою, тобто людина визнається бідною, коли вона сама себе так ідентифікує [5, с. 4]. У світовій практиці нації вважаються бідними якщо витрачають на харчування близько половини свого бюджету.

Зміст, критерії та визначення бідності змінюються з розвитком цивілізації і залежать від політичного та економічного устрою суспільства. Люди можуть бути бідними за стандартами економічно розвинутих країн і заможними за стандартами країн, що розвиваються.

Важливим питанням при дослідженні бідності є методика її кількісного оцінювання. Існує низка показників, розрахунок яких базується на даних щодо рівня і структури доходів та витрат населення. В соціальній статистиці використовуються такі показники бідності:

1. Рівень бідності (масштаб бідності, межа бідності, коефіцієнт бідності) – це частка населення, що має середньодушові доходи, нижчі за певний стандарт (найчастіше за прожитковий мінімум).

2. Дефіцит доходу-загальна сума грошових коштів, необхідних суспільству для покриття різниці між існуючими доходами бідних і встановленим стандартом.

3. Коефіцієнт глибини бідності (зазор бідності) – дефіцит доходу в розрахунку на одного бідного.

Стандартом, що виступає як база порівняння може бути [1, с.52]: а) для абсолютної бідності:

– прожитковий мінімум (його розмір визначається вартістю споживчого кошику, склад якого кожна країна визначає самостійно);

– міжнародні критерії, запропоновані ООН (один дол. США за паритетом купівельної спроможності (ПКС) на день для країн з теплим кліматом; 2,15 дол. США за ПКС на день для країн з помірним кліматом та 4,4 дол. США за ПКС на день для країн Східної Європи та СНД).

б) для відносної бідності- 50% середньодушового доходу.

Зазначена методика дає можливість об'єктивно оцінити бідність, але її недолік полягає в складності отримання своєчасної та достовірної інформації щодо рівня доходів, витрат та наявних ресурсів домогосподарств. Особливо болючим це питання стає в умовах існування потужного тіньового сектору, що є характерним для сучасної України (за різними оцінками він коливається в межах 30-50% ВВП).

Важливим для оцінювання бідності є аналіз результатів самоідентифікації індивідів, перед якими ставиться завдання оцінити споживчі можливості своїх доходів або віднести себе до однієї з чотирьох груп населення, а саме:

- а) тих, кому не вдається забезпечити навіть нормальне харчування;
- б) тих, хто постійно відмовляється від самого необхідного, крім харчування;

в) тих, кому коштів достатньо для задоволення поточних потреб, але не вистачає для заощаджень:

- г) тих, кому коштів достатньо для задоволення поточних потреб і заощаджень.

Слід зазначити, що різні методики визначення бідності та соціальної нерівності дають різні результати, тому вони мають використовуватися комплексно. Тільки на цій основі з'являється можливість достовірно оцінити бідність в країні та обґрунтувати основні напрями соціальної політики щодо її подолання.

Соціальний захист – це комплекс організаційно- правових та економічних заходів, спрямованих на захист добробуту кожного члена суспільства в конкретних економічних умовах. Організаційно-правові заходи передбачають створення інститутів соціального захисту і законів; економічні- формування механізмів перерозподілу доходів, тобто стягнення податків, інших платежів та трансфертів. Отже, з позиції економіки, соціальний захист – це правила перерозподілу суспільного багатства на користь людей, які тимчасово чи постійно потребують особливої підтримки з боку суспільства: від багатих до бідних; від здорових до хворих; від молодих до літніх.

Бідність в Україні є однією з невирішених проблем серед соціально-економічних питань. За результатами останніх досліджень 28% населення перебуває за межею бідності. Найгірша ситуація зареєстрована в сільській місцевості, де понад 40% українців проживає бідно. Цей показник виглядатиме ще гірше, якщо брати до уваги немонетарні критерії бідності, такі як відсутність інфраструктури або надзвичайно обмежений доступ до закладів системи охорони здоров'я та освіти [8].

За таких масштабів бідності виникає замкнене коло: низька купівельна спроможність – низький попит на товари і послуги- скорочення внутрішнього ринку, і вплинути на це без серйозного збільшення доходів неможливо. Купівельна спроможність українців знаходиться на одному з останніх місць в Європі: Україна зайняла в рейтингу 39 місце.

Бідність в нашій державі характеризується специфічними особливостями, які притаманні лише українському суспільству і має тенденцію до зростання. Основною ознакою такої бідності є те, що вона актуальна для працездатного населення, що працює в режимі повної зайнятості. Проблема низьких доходів є причиною бідності як для зайнятого населення, так і безробітних.

Трансформаційна криза в Україні породила нову категорію бідності – високоосвічена бідність, тобто бідність серед спеціалістів з високим рівнем освіти, що є нонсенсом для розвинутих індустріальних економік.

Основні причини бідності в Україні полягають насамперед, у повільній адаптації національної економіки до ринкових умов, неконкурентоспроможності окремих галузей виробництва, превалюванні низькооплачуваних робочих місць, низького рівня зарплати, соціальних трансфертів та значного рівня безробіття.

За підрахунками в Україні не мають роботи 4-6 млн. осіб, але офіційна статистика нарахувала лише 1.3 млн. українців, які не можуть знайти роботу [5, с.13]. Справа в тому, що служба зайнятості створює штучні перепони для реєстрації людей, які втратили постійний заробіток. Це особливо стосується зайнятих в сільському господарстві, а також працюючих за кордоном. Крім того, частинам українців не реєструється на біржах праці, а також не враховується значне приховане безробіття.

Для сучасної України бідність стала не тільки хронічним явищем, а і фактором поляризації суспільства, його поділу на дуже заможних і дуже бідних. Співвідношення доходів багатих українців до найбідніших становить 30 : 1. Для прикладу, в Китаї 7 : 1, в країнах ЄС 5,7 : 1, в Японії 4,3 : 1 [2].

Аналіз наявної ситуації в країні приводить до висновку, що подальше розшарування населення призведе до збільшення питомої ваги вкрай бідних, виникнення такого явища як хронічна бідність. Підставою для збільшення диференціації між багатими і бідними є функціонування значного сектора тіньової економіки, фінансові результати діяльності якого не беруть участі у формуванні доходів

державного та місцевих бюджетів, у наповненні фондів соціального страхування. В наслідок цього держава має обмежені ресурси для підтримки соціально вразливих верств населення.

Бідність також пов'язана з тим, що існує прошарок людей, які з огляду на вік і стан здоров'я не можуть заробляти. В цьому разі вона пов'язана з неефективною соціальною політикою. Соціальні стандарти, що розробляються державою не є достатніми для простого відтворення населення. Проблема низького рівня соціальних стандартів в Україні вважається однією з головних.

Згідно з поправками до бюджету 2014 р., мінімальний прожитковий мінімум на весь рік заморожено на рівні 1176 грн на місяць, а мінімальну заробітну плату – 1218 грн на місяць [3].

Одночасно зростуть ціни на газ для населення на 50% з 1 травня 2014 р. і тарифи компаній теплокомуненерго на 40% з 1 липня. У подальшому підвищення цін на газ для населення відбуватиметься регулярно аж до досягнення так званого економічно обґрунтованого рівня у 2018 році [4].

В Україні носіями інтелектуального багатства, в переважній більшості є інтелігенція, що за своїм матеріальним станом, насамперед, за рівнем доходів відповідає статусу не тільки «нових українців», скільки «нових бідних». Одночасно творча та наукова інтелігенція, викладачі, інженерно-технічні працівники, військові є базовою силою громадянського суспільства, які здатні впливати на соціально-економічну політику держави.

У вересні 2000 року Україна приєдналась до Декларації тисячоліття ООН, однією з цілей якої є викорінення крайньої бідності та голоду у світі, та взяла на себе зобов'язаний щодо Цілей Розвитку Тисячоліття (ЦРТ), відповідно до якої було взято зобов'язання до 2015 року зменшити частку бідного населення, вартісна оцінка добового споживання якого не менше 1 долару США.

Як і в Європі, сильним чинником ризику бідності є безробіття, однак в Україні зайнятість сьогодні не можна вважати чинником, що захищає українську родину від бідності. Отже, основною специфічною ознакою « української бідності» є проблема бідності серед працюючого населення.

Особливо негативно на рівень життя і доходів населення вплинула фінансово- економічна криза. Увесь спектр проявів цієї кризи в Україні найбільше відчули люди середнього віку, пенсіонери, сільське населення, а також від втрати роботи найбільше постраждала молодь.

Стратегія подолання бідності і соціального захисту населення – це довготермінова узагальнена сукупність взаємозалежних рішень та дій, спрямованих на розробку системи цілей, напрямів, завдань, механізмів і відповідних заходів для їх досягнення, в якій ця стратегія знаходить свою реалізацію, для того, щоб досягти поставленої мети- покращення якості життя населення.

Висновки. Не зважаючи на різні модифікації запропонованих дієвих і реалістичних кроків для формування і ефективного впровадження стратегії соціального захисту населення, вважаємо за доцільним виділити основні імперативні етапи, які залежно від національних особливостей, соціально- економічної ситуації в країні можуть змінюватись. До них можна віднести :

1. Підбір необхідної об'єктивної інформації про соціальну нерівність в країні для здійснення причинно-наслідкового аналізу виникнення цього явища.

2. Оцінювання рівня життя населення за допомогою науково розроблених критеріїв.

3. Визначення основних пріоритетів при здійсненні аналізу в сфері макроекономічної, соціальної політики, інфраструктури, які б позитивно вплинули на прискорення економічного зростання та скорочення бідності в країні.

4. Максимальне врахування суспільних інтересів і потреб різних верств населення на довготермінову перспективу.

5. Прогнозування й урахування об'єктивних загроз, ризиків, обмежень та суперечностей вирішення проблеми соціального захисту.

6. Послідовність виконання узгоджених завдань (цілей) у конкретні етапи реалізації стратегії й чіткі терміни їх виконання, успішність кожного з яких залежить від результатів попереднього виконання цього етапу на практиці і поступового переходу до наступного.

7. Розробка дієвих механізмів та інструментів, спрямованих на скорочення кількості бідного населення і розвиток людського капіталу в країні.

8. Узгодженість стратегічних намірів з реальними можливостями їхнього виконання в країні (наявність внутрішніх ресурсів та інституційного забезпечення, спрямованих на вирішення проблеми бідності).

9. Врахування зовнішніх механізмів- залучення міжнародної фінансової, технічної допомоги при дефіциті внутрішніх можливостей реалізації стратегії з метою забезпечення прав на задоволення потреб і реалізацію можливостей індивіда. Узгодження пріоритетних цілей соціального захисту в країні з основними напрямками залучення економічної допомоги з боку міжнародних донорів.

10. Визначення ролі суспільства та залучення до масштабної роботи представників громадськості й приватного сектора у прийнятті рішень щодо розробки стратегії, спрямованої на задоволення фізичних, духовних та інших потреб людини впродовж усього життя і забезпечення її можливостями прожити довге життя, підтримати добрий стан здоров'я, здобути освіту, прожити в безпеці й у сприятливому для проживання навколишньому середовищі.

11. Своєчасне коригування ситуації, пов'язаної з невиконанням урядовцями поставлених перед суспільством своїх зобов'язань щодо забезпечення соціально-економічної стабільності та якості людського капіталу в країні за допомогою механізмів контролю з боку громадськості й пошук компромісів.

Дотримання наведених етапів упровадження стратегії соціального захисту дає змогу чітко сформулювати структурну модель цієї стратегії- співвідношення цілей, напрямів, завдань, механізмів і практичних можливостей їхнього втілення, які лише в цілісному поєднанні зможуть забезпечити покращення рівня та якості життя населення в Україні.

Для належного оцінювання ефективності дій влади у досягненні поставлених стратегічних завдань щодо системи соціального захисту населення, важливе місце має посідати моніторинг за допомогою розроблених критеріїв та підходів до оцінювання ефективності виконання цієї стратегії, що дасть змогу виявити слабкі місця й неефективні заходи в розв'язанні проблем в країні та своєчасного усунення їх.

Таким чином, слід зазначити, що проблема соціального захисту Україні потребує системного підходу для врахування економічних, соціальних та правових механізмів, а також розглядання її в широкому гуманітарному контексті, як явище притаманне економіці кожної країни. В цьому зв'язку головною метою соціальної політики є забезпечення гідного рівня життя як працюючого, так і непрацюючого населення. Основою управління цими процесами є наявність прогностичних розрахунків соціальних витрат у відповідності із встановленими державою пільгами та гарантіями.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Демографічні чинники бідності : Монографія / за ред. Е.М.Лібанова.К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень. НАН України, 2009-184 с.
2. Гошовська В.А. Соціальна реальність у контексті розбудови демократичного суспільства: Навч. посіб./ В.А.Гошовська. - К.: НАДУ, 208. - 292 с.
3. http://tvi.ua/new/2014/04/03/vidsohodni_nabuvayut_chynnosti_zminy_do_byudzhetu_2014
4. Андрей Вышинский, для ЭП – Четверг, 27 марта 2014 <http://www.epravda.com.ua/rus/publications/2014/03/27/432164/>
5. Коваленко Н.В. Бідність як соціально-економічна категорія / Р.В.Коваленко// Державне будівництво : Електронне наукове фахове видання.- 2010.- № 2. - С.1-10
6. Сміт А. Исследования о природе и причинах богатства народов / А.Смит. - М.: СОЦЕКГИЗ, 1962. - С. 66-75
7. «Експрес», 4-6 жовтня 2012 р.
8. Якуненко Н. Аналіз рівня і структури доходів та витрат населення України // Україна:аспекти праці. - 2013. - № 12. - С.12

REFERENCES

1. Demohafichni determinants of poverty : Monograph / red. E.M.Libanova.K. : Institute for Demography and Social Studies. National Academy of Sciences of Ukraine, 2009-184 p.
2. Hoshovska VA Social reality in the context of building a democratic society : Teach. guidances. / V.A.Hoshovska. - K. : NAPA, 208. - 292 p.
3. http://tvi.ua/new/2014/04/03/vidsohodni_nabuvayut_chynnosti_zminy_do_byudzhetu_2014
4. Andrey Vyshynskyy for VC – Thursday, 27 March 2014 <http://www.epravda.com.ua/rus/publications/2014/03/27/432164/>

5. Kovalenko NV Poverty as a socio- economic category / R.V.Kovalenko / / Government Development : Electronic scientific professional vydannya. 2010. – № 2. P.1 – 10
6. Smit A. Yssledovanyya about nature and causes of the wealth of the peoples / A.Smyt. – Moscow: SOTSEKHYZ, 1962. – P.66 -75
7. «Express», 4-6 October 2012
8. Yakunenko N. Analysis of the level and structure of income and expenses in Ukraine. // Ukraine : aspects pratsi. 2013. – № 12. – P.12

РЕФЕРАТ

Носаченко І.М. Сучасні проблеми соціального захисту населення в Україні / І.М. Носаченко, Ю.С. Носаченко // Вісник Національного транспортного університету. – К.: НТУ, 2014. – Вип. 29.

В роботі розглядаються питання соціальної нерівності і бідності, аналізується ефективність систем соціального захисту населення в Україні і подолання бідності.

Метою роботи є дослідження нерівності та бідності населення у світі та в Україні, зокрема, а також визначення шляхів покращення сучасної системи соціального захисту та соціальної безпеки населення, удосконалення державної економічної політики щодо подолання бідності в Україні.

Для належного оцінювання ефективності дій влади у досягненні поставлених стратегічних завдань щодо системи соціального захисту населення, важливе місце має посідати моніторинг за допомогою розроблених критеріїв та підходів до оцінювання ефективності виконання цієї стратегії, що дасть змогу виявити слабкі місця й неефективні заходи в розв'язанні проблем в країні та своєчасного усунення їх.

Проблема соціального захисту Україні потребує системного підходу для врахування економічних, соціальних та правових механізмів, а також розглядання її в широкому гуманітарному контексті, як явище притаманне економіці кожної країни.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: СОЦІАЛЬНА НЕРІВНІСТЬ, БІДНІСТЬ, СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ, СОЦІАЛЬНА БЕЗПЕКА НАСЕЛЕННЯ.

ABSTRACT

Nosachenko I.M, Nosachenko Y.S. Recent developments in social protection in Ukraine. Visnyk National Transport University. – Kyiv. National Transport University. 2014. – Vol. 29.

This paper addresses issues of social inequality and poverty, analyzes the effectiveness of social protection in Ukraine and poverty alleviation.

The aim is to study inequality and poverty in the world and in Ukraine in particular, as well as identify ways to improve the modern system of social protection and social security of the population, improving the state's economic policy on poverty alleviation in Ukraine.

For proper evaluation of the effectiveness of the government in achieving its strategic objectives on social protection, must occupy an important position monitoring using criteria and approaches for evaluating the efficiency of this strategy, which will allow to detect weaknesses and ineffective measures in solving problems country and their timely removal.

The problem of social protection Ukraine needs a systematic approach to take account of economic, social and legal mechanisms, and examining it in a broader humanitarian context, as something inherent in the economy of each country.

KEY WORDS: SOCIAL INEQUALITY, POVERY, SOCIAL PROTECTION, SOCIAL SECURITY INHABITED.

РЕФЕРАТ

Носаченко І.М. Современные проблемы социальной защиты населения в Украине / И.М. Носаченко, Ю.С. Носаченко // Вестник Национального транспортного университета. – К. : НТУ, 2014. – Вып. 29.

В работе рассматриваются вопросы социального неравенства и бедности, анализируется эффективность системы социальной защиты населения в Украине и преодоления бедности.

Целью работы является исследование неравенства и бедности населения в мире и в Украине, в частности, а также определение путей улучшения современной системы социальной защиты и

социальной безопасности населения, усовершенствования государственной экономической политики по преодолению бедности в Украине.

Для надлежащего оценки эффективности действий власти в достижении поставленных стратегических задач по системе социальной защиты населения, важное место должно занимать мониторинг с помощью разработанных критериев и подходов к оценке эффективности выполнения этой стратегии, что позволит выявить слабые места и неэффективные меры в решении проблем в стране и своевременного устранения их.

Проблема социальной защиты Украины требует системного подхода для учета экономических, социальных и правовых механизмов, а также рассмотрение ее в широком гуманитарном контексте, как явление присуще экономике каждой страны.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: СОЦИАЛЬНОЕ НЕРАВЕНСТВО, БЕДНОСТЬ, СОЦИАЛЬНАЯ ЗАЩИТА, СОЦИАЛЬНАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ НАСЕЛЕНИЯ.

АВТОРИ:

Носаченко Ирина Марківна, кандидат педагогічних наук, професор, Бориспільський інститут муніципального менеджменту при МАУП, професор кафедри фінансів, Україна, 08304, Київська обл., м. Бориспіль, вул. Завокзальна, 2.

Носаченко Юрій Семенович, кандидат економічних наук, доцент, Національний транспортний університет, доцент кафедри економіки, Україна, 01010, м. Київ, вул. Суворова 1, к.313.

AUTHOR:

Nosachenko Irina, candidate of pedagogical sciences, professor, Boryspil Institute of Municipal Management in AIDP, Professor of Finance, Ukraine, 08304, Kyiv region., Boryspil, st. Zavokzalna 2.

Nosachenko Yuriy., Ph.D., Associate Professor, National Transport University, Associate Professor of Economics, Ukraine, 01010, Kyiv, str. Suvorov 1, k.313.

АВТОРЫ:

Носаченко Ирина Марковна, кандидат педагогических наук, профессор, Бориспольский институт муниципального менеджмента при МАУП, профессор кафедры финансов, Украина, 08304, Киевская обл., Г. Борисполь, ул. Завокзальная, 2.

Носаченко Юрий Семенович, кандидат экономических наук, доцент, Национальный транспортный университет, доцент кафедры экономики, Украина, 01010, г. Киев, ул. Суворова 1, к.313.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Козак Людмила Степанівна, кандидат економічних наук, професор, Національний транспортний університет, завідувач кафедрою «Економіка».

Кисельов Володимир Борисович, доктор технічних наук, професор академії муніципального управління, декан факультету «Управління міським господарством».

REVIEWER:

Lyudmila Kozak, PhD, Professor, National Transport University, Head of Department "Economics".

Kiselyov Vladimir, PhD, professor at the Academy of Municipal Management, Dean "urban management".